

MONDROS ATEŞKESİ VE SONRASINDAKİ GELİŞMELER

Mondros Ateşkes Anlaşması

1. Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak, Karadeniz'e serbestçe girişin sağlanması yanında, buralardaki istihkamlar müttefikler tarafından işgal edilecektir.

- Osmanlı Devleti'nin siyasi varlığı ve İstanbul tehdit altına girmiştir.
- Anadolu ve Rumeli topraklarının bağlantısı kesilerek Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü bozulmuştur.

2. Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması için gerekli görülecek askerlerin fazlası terhis edilecektir. Askeri kuvvetin sayısı Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında yapılacak görüşmelerden sonra kararlaştırılacaktır.

Osmanlı Devleti, askeri yönden savunmasız bir duruma getirilmiştir. Bu durum İtilaf Devletleri'nin işgallerini kolaylaştırmış ve Türk halkının silahlanarak direnişe geçmesine neden olmuştur.

3. İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında herhangi stratejik bir noktayı işgal edebilecektir.

- Ateşkesin en tehlikeli maddesidir.
- İtilaf Devletleri'nin istedikleri takdirde bütün Anadolu topraklarını ve stratejik noktaları işgal edebileceklerini göstermektedir.
- İtilaf Devletleri işgalleri bu maddeye dayanarak yapmışlar ve Wilson İlkelerine de ters düşmekten kurtulmuşlardır.

4. Hükümet haberleşmeleri dışındaki bütün haberleşme istasyonları (telsiz, telgraf ve kablo) İtilaf Devletleri'nin denetimine verilecektir.

Bu maddeyle;

- İtilaf Devletleri bütün haberleşme hatlarını ele geçirerek kendilerine karşı yapılabilecek organize hareketleri zamanında öğrenmeyi ve direnişleri bastırmayı amaçlamışlardır. Ayrıca, bütün istasyonların İtilaf Devletleri'ne bırakılması Anadolu topraklarının bütününüyle işgal edilebileceğinin belirtisidir.
- İtilaf Devletleri haberleşme araçlarını ellerinde bulundurarak işgaller karşısında tepkilerin genişlemesini önlemek istemişlerdir.

5. İtilaf Devletleri bütün liman ve tersanelerden faydalanabileceklerdir.

6. Toros tünelleri, demiryolları ve deniz işletmeleri İtilaf Devletleri'ne bırakılacaktır.

7. Denizciliğe, askerliğe ve ticarete ait maddelerin ve malzemelerin tahribi önlenecektir.

5. 6. ve 7. maddelerle İtilaf Devletleri, ağır ekonomik yükümlülükler koyarak Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını elinden almıştır. Böylece, ayakta duramayacak olan Osmanlı Devleti'ni kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.

8. Vilâyat-ı Sitte'de (Erzurum, Van, Diyarbakır, Elazığ, Sivas, Bitlis) herhangi bir karışıklık çıktığında İtilaf Devletleri bu illeri işgal edebileceklerdir (Ateşkesin 24. maddesi).

24. maddenin İngilizce metninde altı vilayet "**Six Armenian Vilayets**" altı Ermeni vilayeti olarak geçmektedir. Bundan hareketle bu şehirlerin Ermenilere verileceği ve bölgede Ermeni Devleti'nin kurulacağı sezilmektedir. Ermeniler korunarak ileride kurulması planlanan Ermeni Devleti'ne ortam hazırlanmaya çalışılmıştır.

Osmanlı Devleti, Mondros Ateşkesi'ni imzalayarak kayıtsız şartsız İtilaf Devletleri'ne teslim olmuş ve fiilen sona ermiştir. Bu durumda Osmanlı Devleti çökmüş, galip devletlerin hakkında vereceği karara razı olmuş ve Anadolu'nun işgalini kabullenmiştir. İngiltere ise, tek başına ateşkesi imzalayarak Fransa ve İtalya'ya üstünlük sağlamıştır.

İşgallerin Başlaması

İtilaf Devletleri, Mondros Ateşkesi'nin hemen ardından Birinci Dünya Savaşı sırasında imzalanan gizli antlaşmaları yürürlüğe koymak için işgallere başladılar:

13 Kasım 1918'de 60 parçadan oluşan İtilaf Devletleri'nin donanması İstanbul'a geldi. Böylece Osmanlı Devleti'nin başkenti fiilen işgal edildi ve Osmanlı Hükümeti, İtilaf Devletleri'nin denetimine girdi. İtilaf Devletleri bir yandan da Boğazları işgal ederek bu bölgeye yerleştiler.

Osmanlı Devleti'ni Paylaşma Tasarıları

Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda, Osmanlı Devleti'nin yıkılmak üzere olduğunu gören İtilaf Devletleri, aralarında yaptıkları gizli antlaşmalarla Osmanlı topraklarını paylaştılar.

Birinci Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli antlaşmaları Rusya'daki Bolşevikler dünya kamuoyuna duyurdular. Bu nedenle gizli antlaşmaların uygulanması zorlaştı. Rusya'nın savaştan çekilmesinden sonra paylaşım planları değişikliğe uğramış, İtilaf Devletleri Rusya'ya bırakılan yerlerden Boğazları ortak yönetmeyi, Doğu Anadolu'yu parçalayıp buralarda yeni devletler kurmayı ve Ermenilere toprak vermeyi kararlaştırmışlardır. Gizli antlaşmalara en büyük tepki Wilson İlkelerinin yayınlanmasıdır. Mondros'tan sonraki işgaller gizli antlaşmaların bir sonucudur.

İzmir'in İşgali ve Sonuçları

Yunanlılar İtilaf Devletleri'nin koruyuculuğu altında 15 Mayıs 1919'dan itibaren İzmir'i işgale başlamıştır.

Rumların çılgın tezahüratları arasında İzmir'e giren Yunan kuvvetlerine ilk kurşunu atan gazeteci **Hasan Tahsin**, Batı cephesinde ilk Türk direnişini başlatmıştır. Yunanlılar İzmir'e girdikten sonra birçok insanı öldürmüşler, subay ve sivil memurları tutuklamışlar ve halka kötü muamele yapmışlardır.

İzmir'in İşgalinin Sonuçları

1. Yunanlılara karşı silahlı direniş başlamış, Redd-i İlhak Cemiyeti'nin çalışmalarıyla Kuvay-ı Milliye birlikleri kurulmuştur.
2. İzmir'e asker çıkararak Yunanlılar bölgede işgallere ve katliamlara başlamışlardır.
3. Yerli Rumların taşkınlıkları artmış ve şehir Rumlar tarafından yağmalanmıştır.
4. Anadolu'nun değişik yerlerinde İzmir'in işgalini protesto için mitingler yapılmıştır.
5. İzmir'in işgal edilmesi tehlikenin ne kadar büyük ve yakın olduğunu ortaya koymuş ve Kurtuluş Savaşı'nın başlamasını hızlandırmıştır.

Milli Cemiyetler

Trakya Paşaeli Cemiyeti

2 Aralık 1918'de Edirne'de kurulmuştur. Amacı mütarekeden sonra azınlıkların taşkınlıkları ve işgaller karşısında Trakya'da yaşayan Türklerin haklarını koruyup, direniş sağlamak ve gerekirse silahla karşı koymaktır.

İzmir Müdafaa-i Hukuk-u Osmaniye Cemiyeti

2 Aralık 1918'de kurulmuştur. Cemiyet İzmir'in Yunanlılara verilmesini engellemeye, İzmir'in Türklüğü hakkında propaganda yoluyla dünya kamuoyunu inandırmaya ve haklarını korumaya çalışmıştır.

İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti

İzmir'de kurulan bu cemiyetin ilk adı "**Müdafaa-i Vatan Heyeti**" dir. İzmir'in işgalinden bir gün önce **Redd-i İlhak Cemiyeti** adını almıştır. **Cemiyetin amacı; İzmir'in haksız olarak Yunanistan tarafından işgalini önlemek, İzmir ve çevresinin Türklere ait olduğunu dünyaya duyurmaktır.** İzmir'in işgalinden sonra silahlı direnişe geçen Redd-i İlhak Cemiyeti'nin çalışmalarıyla Kuvay-ı Milliye birlikleri kuruldu. Ayrıca cemiyet Balıkesir ve Alaşehir Kongrelerinin toplanmasında etkili olmuştur.

Şark Vilayetleri (Doğu Anadolu) Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

Cemiyet ilk önce Doğu illerindeki Müslüman halkın haklarını korumak amacıyla İstanbul'da kuruldu. 10 Mart 1919'da "Erzurum Müdafaa-i Hukuk" şubesi açıldı. **Erzurum Müdafaa-i Hukuk şubesi, Doğu Anadolu'nun Ermenistan'a verilmesini engellemek amacıyla hızla örgütlenmeye ve çevre illerle ilişki kurmaya başladı.**

Ayrıca cemiyet Ermenilerle mücadele etmek, Doğu illerinde Türklerin Ermenilere sayıca üstün olduğu kadar tarih, kültür ve uygarlık yönüyle de üstün olduğunu kanıtlamak için Fransızca **Le Pays**, Türkçe **Hâdisât** ve **Albayrak** gazetelerini çıkarmış, bu bölgeden göç edilmemesi, bilim, iktisat ve din alanlarında teşkilatların kurulması, bölgenin saldırılara karşı korunması, bölgenin haklarının savunulması gibi kararlar almıştır.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti

Trabzon ve yöresine yönelik Rum Pontus Devleti'nin kurulmasını engellemek ve Ermeni iddialarına karşı bölge halkının haklarını savunmak amacıyla Trabzon'da kuruldu.

Kilikyalılar Cemiyeti

Fransız ve Ermenilerin Adana ve çevresindeki emellerine ve işgallerine karşı 21 Aralık 1918'de Ali Fuat Paşa'nın girişimleriyle İstanbul'da kuruldu. Cemiyet, Adana'nın Fransız işgaline karşı savunulmasında etkili olmuştur.

Milli Kongre Cemiyeti

II. Meşrutiyet döneminde Türkçülük fikrini ve Türk milliyetçiliği hareketini Milli Eğitim vasıtalarıyla yaymak amacıyla kurulan "**Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti**" üyeleri tarafından 29 Kasım 1918'de İstanbul'da kuruldu. Partiler üstü bir cemiyet olarak kurulan **Milli Kongre Cemiyeti'nin amacı; Türkler hakkında dünyada yapılmış ve yapılmakta olan propagandalara yayın yoluyla karşı koymak ve Türk milletinin haklarını, tarihi vazifelerini, medeni vasıflarını belirtmektir.** 1919 yılında Milli Kongre Türkler hakkında tanınmış yazarların sözlerini, dünya kamuoyunda Türklerin durumu ve Ermenilerin Müslümanlara yaptıkları zulümler hakkında vesikalar ve Fransızca eserler yayımlayarak etkili olmuştur.

Sivas Kongresi'ne kadar birbirinden kopuk ve bağımsız hareket eden Milli Cemiyetler, Sivas Kogresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla tek çatı altında birleştirilmişlerdir.